

SOSYAL BİLİMLERİ ÖĞRENİYORUZ

WE LEARN SOCIAL SCIENCE

Refika YAVAŞER* Özgür YILDIZ**

ÖZET

Bu makale 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki “Elektronik Yüzyıl” ünitesinde yer alan “ Sosyal Bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle Sosyal Bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.” kazanımına uygun olarak hazırlanmıştır. Yapılan etkinlikler doğrultusunda öğrencilerin konuyu kalıcı bir şekilde öğrenmelerini sağlayacak çalışmalar yapılmıştır. Etkinlikler öğrencinin derse ilgisini çekecek ve aktif katılmalarını sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersi, Aktif Öğrenme, Sosyal Bilim, Etkinlik.

ABSTRACT

This article has been prepared in accordance with 6th grade Social Sciences course which is "According to the studies and findings of social sciences give examples of the impact of community life" in which takes place in " Electronic Century Unite". In accordance with the activities that will allow students to learn permanently has been conducted. Activities has been designed which will attract of the student's interest and increase the students participation.

Keywords: Social Studies, Active Learning, Social Science, Activities.

GİRİŞ

“Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelediği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2011).

Sosyal Bilgiler öğretim programı 6. sınıfta ders haftada üçer saat olmak üzere 108 saat olarak belirlenmiştir (Akdağ, 2009). Sosyal Bilgiler dersi bireyin sosyalleşmesi ve hayata hazırlanması bakımından önemlidir. Ancak bu dersin

geleneksel yaklaşım ve yöntemlerle verilmesi öğrenciler tarafından sıkıcı görülen, ezberlenen ve az sevilen bir ders olmasına neden olmuştur (Parmaksız ve Şahin, 2004). Sosyal bilgiler dersinde genellikle düz anlatım yoluyla ders anlatılması dersi durağan hale getirmektedir. Bu nedenle dersi daha eğlenceli, zevkli hale getirmek için yeni öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalıdır (Kan, 2006).

2005 yılında Sosyal Bilgiler öğretimiyle ilgili değişiklikler yapılmıştır. Programa bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretimiyle ilgili önemli değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. Yeni program; yapılandırmacı anlayışa uygun olarak, farklı yaklaşımları içinde barındıran, disiplinlerarası bir yaklaşımı yansıtan, gerekli kavram, beceri ve değerlerle

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans, refika_21@hotmail.com

** Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi, ozgurzyz@gmail.com

donatılmış etkin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmek amacıyla yapılmıştır (Akpınar ve Kaymakçı, 2012). Öğrencilere, yaparak-yaşayarak öğrenme, problem çözme ve karar verme gibi becerileri kazandırması açısından yapılandırmacı yaklaşım Sosyal Bilgiler eğitimcilerinin ilgisini çekmektedir (Gömleksiz ve Bulut, 2006).

Öğretim materyalleri öğrenme- öğretme sürecinde öğretimin etkili ve kalıcı olması açısından büyük önem taşımaktadır. Öğretilmek istenen konunun kalıcı olmasında öğretim yönteminin rolü büyüktür. Öğrenme-öğretme sürecine ne kadar fazla duyu organı katılırsa öğrenme oranı da o kadar artar. (Sezer, 2006).

Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler aktif olmalıdır. Öğrenme-öğretme sürecinde ne kadar fazla duyu organı olursa öğrenme o kadar kolay gerçekleşir ve öğrenilenler o kadar kalıcı olur. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin aktif olarak katılmalarına fırsat verilmelidir (Sönmez, 1997). Öğrencilerin sınıfta aktif olmaları öğrenme sürecinin daha etkili ve kalıcı olması açısından önemlidir. Aktif öğrenme de öğrenci öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşır. Aktif öğrenme, öğrenme sürecinde karar alma, özdüzenleme yapma gibi öğrencinin zihinsel yeteneklerini kullanmayı zorunlu kıldığı bir öğrenme sürecidir. Aktif öğrenme sınıflarında derse öğrencilerin etkin olarak katılmaları sonucunda herkesin katkısı değerlendirilir. Aktif öğrenmenin var olduğu sınıflarda öğrencilerin farklılıkları göz önünde bulundurulur (Parmaksız ve Şahin, 2004).

Öğrenci, öğrenme sürecine ilişkin planlamayı kendisi yaptığı takdirde edindiği bilgi, beceri, tutum ve davranışları hayata geçirebilir (Duman, 2007)

Sosyal Bilgiler dersinin varoluş sebeplerinden biri öğrencilere hayatı tanıtmak ve karşısına çıkabilecek olay ve durumlar karşısında nasıl davranması gerektiğini ve karşılaşılabilecek problemleri nasıl çözebileceğine rehberlik etmektir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersinde yaparak yaşayarak öğrenme anlayışı, öğretimde kalıcılığı artırma ve dersin amaçlanan hedeflerine ulaşmak açısından önem kazanmaktadır (Kabapınar, 2012).

Bu nedenle öğrencilerin derse aktif olarak katılmaları sağlanmalı, öğrencilere hem eğlenip hem de öğrenmeleri için fırsat

verilmelidir. Öğrencilerin derse ilgilerini çekmek ve aktif katılımlarını sağlamak amacıyla etkinlikler uygulanmalıdır. Böylece öğrencinin hem derse karşı tutumu olumlu yönde gelişir hem de kalıcı öğrenmeleri sağlanır.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

Bu etkinlik 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan “*Bilim, Teknoloji ve Toplum*” öğrenme alanı 7. Ünite 1. kazanımına (*Sosyal Bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle Sosyal Bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.*) yönelik olarak tasarlanmıştır. Çalışma 2012-2013 eğitim öğretim yılı 2. döneminde Muğla iline bağlı bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Etkinlik iki ders saati (40+40) süresi içerisinde uygulanmıştır. Etkinliğin uygulandığı sınıfta 18 öğrenci bulunmaktadır. Sınıfta projeksiyon cihazının bulunması etkinliğin uygulanması açısından kolaylık sağlamıştır. Etkinlik planlanan sürede gerçekleştirilebilmiştir. Arkeoloji etkinliği uygulanması açısından daha fazla zaman alacağı için bu etkinliğe diğerlerinden daha fazla zaman ayrılmıştır. Bu etkinlikte öğrencilere kazı yapmaları ve tartışmaları için 15 dakika süre verilmiştir. Etkinlikler uygulanırken fotoğraf çekilmesi için yardım alınmıştır. Fotoğraflar çekilirken dersin doğal akışının bozulmaması için gerekli özen gösterilmiştir. Hazırlanmış bu etkinliğin amacı öğrencileri derste aktif kılmak, sosyal bilim, tarih, coğrafya, arkeoloji, antropoloji, hukuk, ekonomi kavramlarını ve bunların toplum hayatına etkileri ile ilgili çıkarımda bulunma, yaratıcılık, aktif öğrenme, empati kurma, problem çözme becerilerini kazanarak konu ile ilgili kalıcı öğrenmeyi sağlamak ve ilgili kazanıma ulaşmaktır. Ayrıca öğrencilere sorumluluk ve çalışkanlık değerleri kazandırılmaya çalışılmıştır. Etkinliğin giriş bölümünde “Sosyal Bilimler Şeması” adlı çalışma kâğıdı tüm öğrencilere dağıtılmış ve bu etkinlik için 5 dakika süre ayrılmıştır. Öğrenme öğretim sürecinde Hammurabi Kanunları, Tarih Karikatürleri, Sulara Gömülen Firavun, Antropoloji Bilimi, Arkeoloji Bilimi adlı etkinlikler öğrencilere uygulanmış ve bu etkinlikler için toplam 60 dakika süre ayrılmıştır. Bu etkinlikler içinde Arkeoloji Bilimi adlı etkinlik 15 dakika süre verilmiştir. Değerlendirme bölümünde

Tanım Kartları ve Bence Sosyal Bilimler adlı etkinlikler uygulanmıştır. Değerlendirme bölümü için 15 dakika zaman ayrılmıştır. Çalışma kâğıtları etkinliklerin hepsinde öğrencilerin tümüne dağıtılmıştır. 18 kişilik bir sınıfta uygulandığı için uygulama sürecinde bir problem oluşturmamıştır. Ancak öğrenci sayısının fazla olduğu sınıflarda hem zaman bakımından hem de ekonomik açıdan problem oluşturmaması için etkinliklerin gruplar oluşturularak uygulanabileceği düşünülmüştür. Etkinlik kâğıtlarında yönergeler verilmiş olmakla birlikte öğretmenlerin uygulama sırasında öğrencileri yönlendirmesi, özellikle etkinliklerde yer alan fotoğrafları dikkatle incelemeleri konusunda yönerge vermesi yararlı olacaktır. Ayrıca arkeoloji etkinliğinde öğretmenin her öğrencinin çalışmaya katılması konusunda dikkatli olması ve uygulama sırasında grupları tek tek dolaşarak deneyimlerini paylaşması etkinliğin amacına ulaşması bakımından önemli görülmektedir. Etkinlikler farklı öğrenme stiline sahip öğrencilere uygun şekilde hazırlanmış olup farklı duylara hitap etmektedir. Etkinlikler öğrencilerin hem bireysel olarak hem de grup olarak çalışmalarını sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.

MATERYALLER

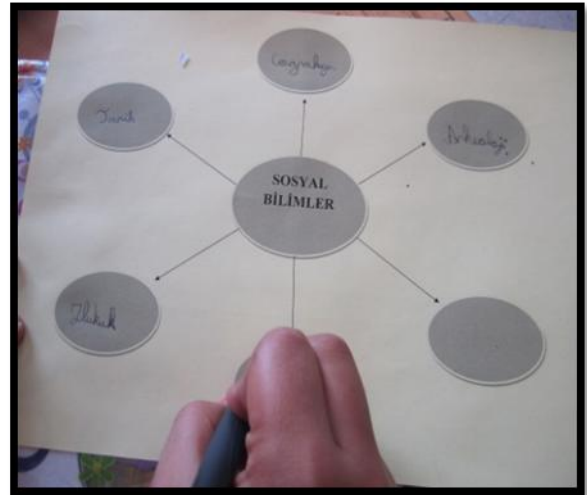
- “Sosyal Bilimler Şeması” adlı çalışma kâğıdı (Ek 1)
- “Hammurabi Kanunları” çalışma etkinliği (Ek 2)
- “Tarih Karikatürleri” adlı çalışma kâğıtları (Ek 3)
- “Sulara Gömülen Firavun” adlı kısa film ve çalışma kâğıdı (Filme ulaşılabilecek olan internet adresi ek 4’te belirtilmiştir.)
- “Antropoloji Bilimi” etkinlik çalışması (Ek 5)
- “Arkeoloji Bilimi” çalışma kâğıdı (Ek 6)
- “Tanım Kartları” çalışma etkinliği (Ek 7)
- “Bence Sosyal Bilimler” adlı çalışma etkinliği (Ek 8)
- Projeksiyon aleti
- Kartondan yapılmış kap (Arkeoloji etkinliği için)
- Kum (Arkeoloji etkinliği için)

- Para, küpe, anahtar, buğday, nohut, düğme vb. (Arkeoloji etkinliği için kullanılmıştır.)

- Tahta çubuklar (Kazı için)

Etkinlik için hazırlanmış olan materyaller öğretmenlerin kullanabileceği şekilde ekler bölümünde sunulmuştur.

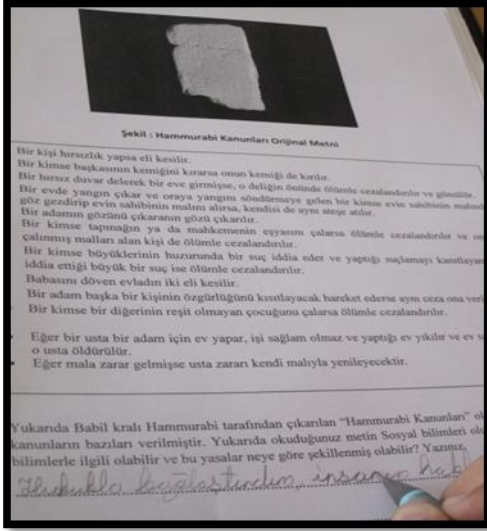
Dersin giriş aşamasında öğrencilere konu başlığı hakkında bilgi verildi. İlk olarak sosyal bilimler konusunda hazırlanan Ek 1’de yer alan “Sosyal Bilimler Şeması” adlı çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtıldı ve önceki derslerde işledikleri ünite ve konulardan yola çıkarak hatırlatmalar yapılarak şemayı doldurmaları yönünde yönerge verildi. Şemayı öğrencilerin 2-3 dakikada zorlanmadan doldurdıkları gözlemlendi. Böylece öğrencilerin hazırlanmışlık düzeyleri ölçülmüş oldu. Bu gibi şemaların ana başlığı konuya değiştirilerek başka ders ve konularda da dersin giriş kısmında kullanılabileceği düşünülmektedir.

Fotoğraf 1. Öğrenciler “Sosyal Bilimler Şeması” adlı etkinliği uygularken

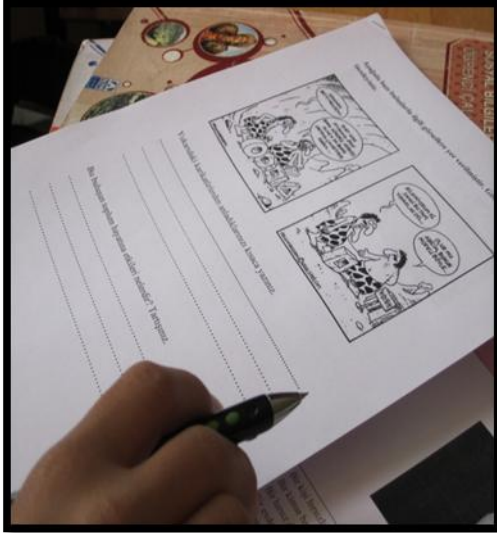
Daha sonra öğrencilere Ek 2’de belirtilen “Hammurabi Kanunları” adlı çalışma etkinliği dağıtıldı. Öğrencilerden bu kanunları okumaları istendi. Kanunları okuyan öğrencilerden bunların sosyal bilimlere ilişkin hangi bilimlerle ilgili olabileceği sorusu üzerinden tartışma ortamı sağlandı. Öğrencilerden gelen cevaplar genelde hukuk, siyaset bilimi ile ilgili bir metin olduğu yönünde oldu. Öğrencilerin ilgilerini çeken kanunları söyleyerek günümüzdeki hukuk kuralları ile de karşılaştırdıkları gözlemlendi. Bazı öğrenciler günümüz hukuk kuralları ile

karşılaştırıldığında bu kanunların daha farklı olduğu, hatta acımasız ve ilkel kanunlar olduğu yönünde eleştirileri oldu. Bazı öğrenciler de Hammurabi Kanunları'nın o günün koşullarına göre şekillenip o yüzden kanunların katı olduğu şeklinde yorumlar yaptıkları görüldü.

Fotoğraf 2. Öğrenciler “Hammurabi Kanunları” adlı etkinliği cevaplarken

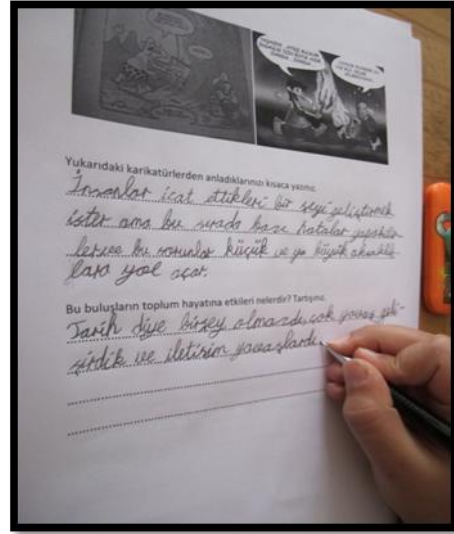
Ardından öğrencilere Ek 3'te yer alan tarihte toplum açısından çok önemli bir yere sahip olan icatları yansıtan “Tarih Karikatürleri” adlı çalışma kâğıtları dağıtıldı.

Fotoğraf 3. Öğrenciler “Tarih Karikatürleri” adlı etkinliği uygularken

Öncelikle öğrencilerden karikatürleri dikkatlice incelemeleri istendi. Bu süreçte karikatürlerin öğrencilerin ilgilerini çektiği ve karikatürleri dikkatlice inceledikleri gözlemlendi. Karikatürleri inceledikten sonra öğrencilerin karikatürle

ifade edilen bu icatların toplum hayatına etkilerini sınıfta tartışmaları istendi. Bazı öğrencilerin icatların toplum hayatına etkileri konusunda yorumlamalarda bulundu. İcatlarla ilgili öğrencilerin “Ateş olmasaydı yiyecekleri çiğ yerdik, ateş olmasaydı madenleri işleyemezlerdi, araç gereç yapılmazdı”, “Ateşin bulunması toplum için önemlidir”, “Tekerlek olmasaydı ulaşım olmazdı”, “Tekerlek insanların hayatını kolaylaştırdı” “Yazı olmasaydı bugün biz eğitim alamazdık, okuyamazdık”, “Yazı olmasaydı tarihimiz olmazdı, tarihte yaşananları bilemezdik” gibi yorumlarda bulundukları görüldü.

Fotoğraf 4. “Tarih Karikatürleri” adlı etkinlik

Eksiği olan, karikatürleri konuyla ilişkilendiremeyen öğrenciler için çalışmanın doğru hali açıklandı ve çalışma yaprağı sonunda yer alan soruları cevaplanarak kısa bir değerlendirme yapıldı. Cevaplarda bazı öğrencilerin karikatürden yola çıkarak anlatılmak istenen mesajı anladıkları ve konuyla ilişkilendirdikleri görülürken bazı öğrencilerin ise karikatürlerde anlatılmak istenen mesajı çıkaramadıkları konuyla ilişkilendiremedikleri sadece görselde anlatılanları basit bir dille anlattıkları görüldü. Bu durum öğrencilerin görsel okuma becerisini derslerde yeterince kazanamadıkları sorununa işaret edebilir. Çalışmada öğrencilerin görsel materyalleri sorgulama ve yorumlama becerileri geliştirilmek istendi.

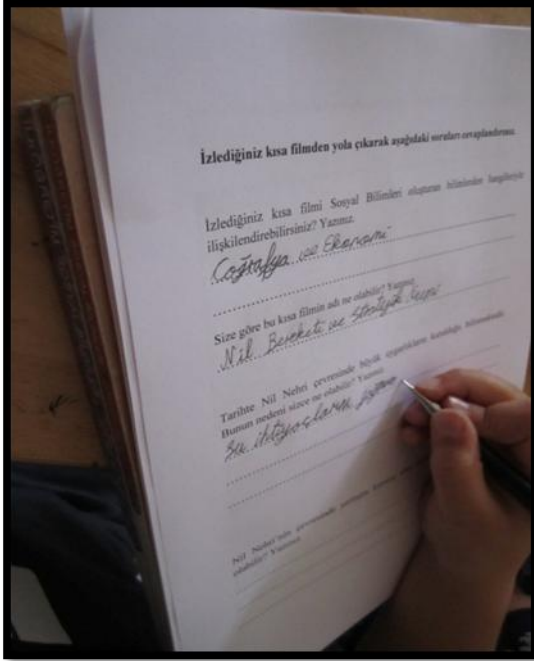
Filmlerin eğitim öğretim sürecinde önemli olmaları bağlamında öğrencilere Ek

4’de yer alan “Sulara Gömülen Firavun” adlı Mısır Uygarlığı ve Nil Nehri’ni konu alan kısa film izletildi. Bu süreçte öğrencilerin kısa filmi dikkatle izledikleri ilgilerini çektiği gözlemlendi.

Fotoğraf 5. Öğrenciler “Sulara Gömülen Firavun” adlı kısa filmi izlerken

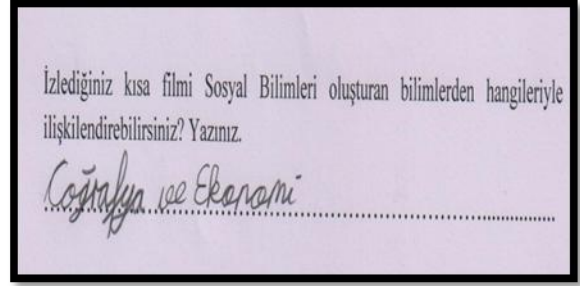
Daha sonra öğrencilere kısa film ile ilgili soruların yer aldığı Ek 4’te belirtilen çalışma etkinliği dağıtıldı.

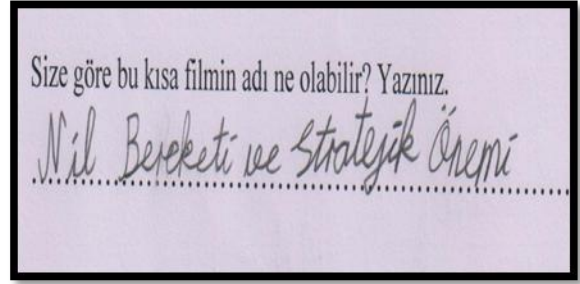
Fotoğraf 6. Öğrenciler “Sulara Gömülen Firavun” adlı etkinliği yaparken

Bu çalışma kâğıdında yer alan “İzlediğiniz kısa filmi sosyal bilimleri oluşturan bilimlerden hangileriyle ilişkilendirebilirsiniz?”, “Sizce bu filme başka hangi isimler verilebilir?”, “Nil Nehri’nin çevresinde yerleşim kurmuş olan toplumlara ne gibi etkileri olabilir?” gibi sorular üzerinden öğrencilerin filmi konuyla

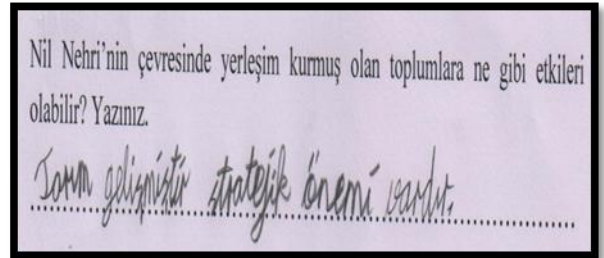
ilişkilendirmeleri ve çıkarımda bulunmaları sağlandı.

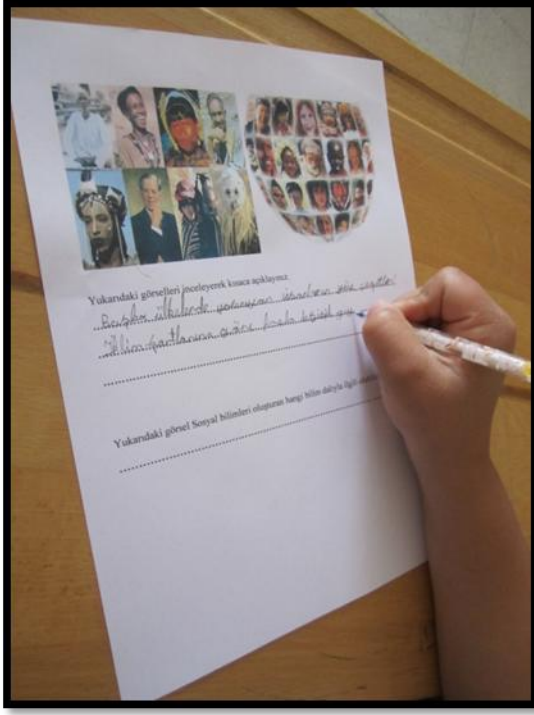
Öğrencilerin izledikleri kısa filmi genellikle coğrafya ve ekonomi ile ilişkilendirdikleri görüldü. İzledikleri kısa filme farklı başlıklar bulmaları istenen öğrencilerin genellikle “Nil Nehri”, “Nil Bereketi”, “Mısır’ın Coğrafyası” gibi başlıklar koydukları görüldü.

Öğrenciler Nil Nehri konusundan yola çıkarak coğrafya ve ekonomi kavramları ve bunların toplum hayatına etkileri konusunda çıkarımda bulundular. Öğrenciler Mısır’da Nil Nehri sayesinde yağmur yağmasını beklemeden tarım faaliyetlerinin yapılabildiğini, tarımın bu şekilde geliştiğini ve topraklarının bereketli olduğu gibi yorumlamalar yapmışlardır.

Bir sonraki aşamada öğrencilere farklı kültürleri ve uygarlıkları yansıtan fotoğrafların bulunduğu Ek 5’te yer alan “Antropoloji Bilimi” etkinlik kâğıdı verildi ve bu fotoğrafları dikkatlice incelemeleri istendi. Burada fotoğrafları sorgulamak önemli olduğu için öğrencilere renkli olarak dağıtıldı.

Fotoğraf 7. Öğrenciler “Antropoloji Bilimi” adlı çalışmayı yaparken

Fotoğrafları inceleyen öğrencilerden yorum yapmaları istendi. Kültür, ırk, gelenek ve yaşam alışkanlıklarından yola çıkarak öğrencilerin bu fotoğrafları antropoloji bilimi ile ilişkilendirmeleri sağlandı. Fotoğraflarda yer alan farklı kültür ve ülkelerden insanlara dikkat çekilerek bu fotoğraflarda öğrencilerin dikkatlerini çeken yönleri söylemeleri istendi. Öğrenciler bu konuda insanların giysilerinin farklı olduğu, renklerinin farklı olduğu gibi yorumlar yapmışlardır. Bu çalışma ile öğrencilere antropoloji biliminin ne olduğu, antropolojinin hangi konuları incelediği ve aslında toplumla iç içe olan bu bilimin toplum hayatına etkileri kavratılmaya çalışıldı. Bu fotoğraflardan yola çıkarak öğrenciler antropolojinin insanların kültürleriyle, yaşam tarzlarıyla ilişkili olduğu gibi düşünceler belirtmişlerdir. Aktif öğrenme öğrencilerin derse katılımlarını sağlamak ve böylece kalıcı öğrenmeyi sağlamak açısından önemlidir. Aktif öğrenme anlayışına uygun olarak arkeoloji bilimini kavramaları ve toplum için etkilerini algılamaları açısından öğrencilere sınıf ortamında küçük bir kazı ortamı oluşturuldu. İçine kum konan karton kaplar aracılığıyla oluşturulan bu ortamı öğrencilerden bir uygarlık ya da toplumun

yaşam alanı olarak düşünmeleri ve bir arkeolog gibi çalışmaları istendi.

Fotoğraf 8. Öğrenciler kazı yaparken

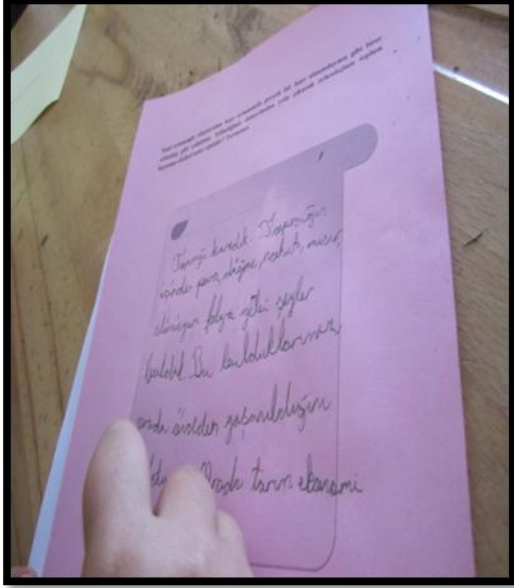
Sınıf üç gruba ayrıldı. İçine para, bakır küpe, buğday, nohut tanesi, anahtar, düğme vb. malzemeler gömülen kaplar gruplara dağıtıldı ve öğrencilerden grup halinde çalışmaları istendi. Öğrenciler gerçek bir kazı alanındaymış gibi çalışmaya başladılar. Bu süreçte öğrencilerin gerçek bir arkeolog gibi titizlikle ve istekle çalıştıkları gözlemlendi.

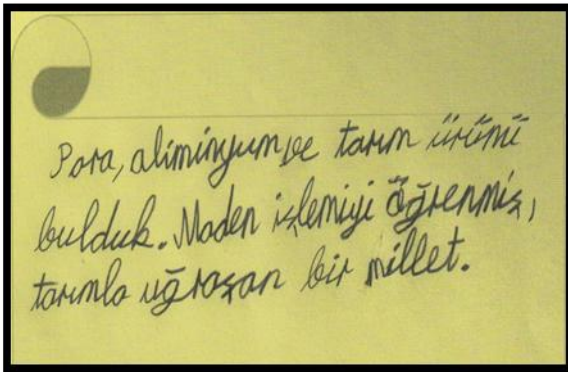
Fotoğraf 9. Öğrenciler “Arkeoloji Bilimi” adlı etkinliği yaparken

Çalışma sırasında bütün gruplar tek tek kontrol edildi. Öğrenciler buldukları malzemeleri heyecanla gösterdiler. Öğrencilerin bu etkinliği yaparken keyif aldıkları gözlemlendi. Çalışma sonunda öğrencilerden kazıda buldukları malzemeleri yorumlamaları ve kendilerine verilen Ek 6’da yer alan “Arkeoloji Bilimi” adlı çalışma kâğıdına deneyimlerini yazmaları istendi. Öğrenciler buldukları tarım ürünleriyle ilgili “tarım yapan bir

millet”, “geçimlerini tarım ile sağlayan insanların yaşadığı bir yer” gibi yorumlamalar yapmışlardır. Para, metal gibi malzemeler bulan öğrenciler “maden işlemeyi öğrenmişler”, “parayı kullanan bir uygarlık” gibi yorumlarda bulunmuşlardır.

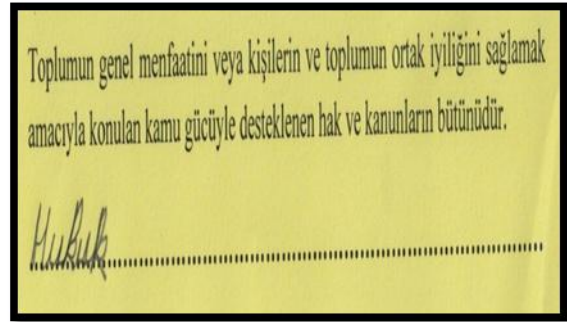
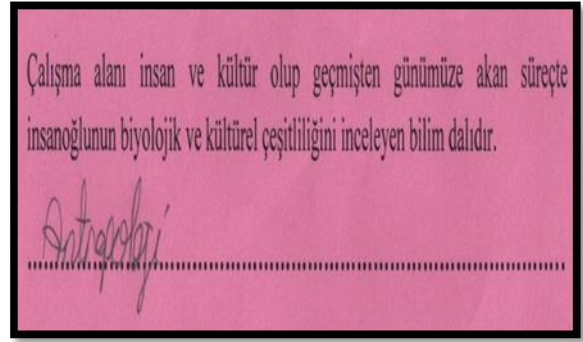

Fotoğraf 10. Öğrenciler “Arkeoloji Bilimi” adlı etkinliği uygularken

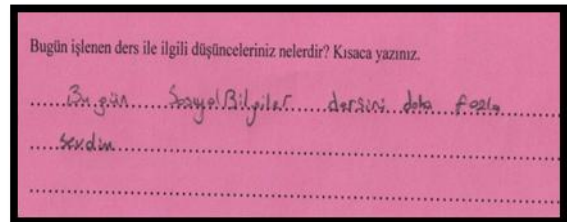
Etkinliğin son aşamasında öğrencilerin sosyal bilim kavramı ve sosyal bilimleri oluşturan disiplinler hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmadıklarını belirlemek amacıyla değerlendirme etkinliği yapıldı. Tanımlardan oluşan Ek 7’de yer alan “Tanım Kartları” çalışma etkinliği öğrencilere dağıtıldı. Her öğrenci istediği kartı seçti. Öğrencilerden öncelikle bu tanımları okumaları ve hangi bilime ait tanım ise altındaki boşluğa yazmaları istendi. Öğrencilerin tanımları verilen bilimleri 3-4 dakikalık kısa bir sürede boşluklara yazdıkları görüldü. Öğrencilere sınıfta rastgele söz hakkı verilerek seçmiş

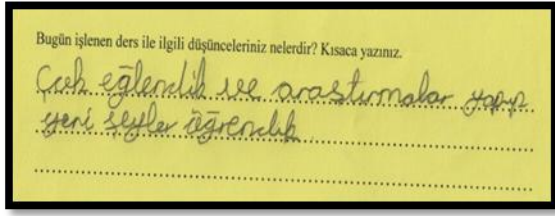
olduğu tanımı okumaları ve cevabını vermeleri istendi.

Bu etkinlik sonunda öğrencilerin ellerindeki tanımları doğru cevapladıkları görüldü. Devamında öğrencilere dağıtılan Ek 8’de yer alan “Bence Sosyal Bilimler” etkinliğinde öğrencilerin kendi cümleleriyle bir sosyal bilim tanımları yapmaları istendi. Öğrenciler kendilerine göre bir sosyal bilim tanımları yazdılar. Bu tanımlarda öğrencilerin sosyal bilimlerden olan tarih, coğrafya, hukuk, ekonomi, arkeoloji gibi bilimlerden yola çıkarak tanımlamalar yaptıkları görüldü. Öğrencilerin ders ile ilgili görüşleri alındıktan sonra ders bitirildi.

Öğrenciler ders ile ilgili tutumlarını belirten “Bugün Sosyal Bilgiler dersini daha fazla sevdim.”, “Sosyal Bilimlerin anlamını öğrendim.”, “Çok eğlenceli bir dersti, keşke bütün dersleri böyle işlesek.” gibi dönütlerde bulunmuşlardır.

Öğrencilerin derse ilişkin görüşlerine bakıldığında tutumlarının genellikle olumlu yönde olduğu göze çarpmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğundan gelen olumlu görüşlerden hareketle öğrencilerin derse aktif olarak katılmaktan memnun oldukları etkinlik ile işlenen derslere ilgi duydukları ve bu derslerde eğlenerek öğrendikleri çıkarımında bulunulabilir. Bu nedenle etkinlik temelli derslerin öğrenme- öğretme sürecinde faydalı olabileceği düşünülmüştür.

DEĞERLENDİRME

6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Elektronik Yüzyıl” ünitesinde yer alan “Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimin toplum hayatına etkisine örnekler verir.” kazanımı doğrultusunda hazırlanan etkinlik ile sosyal bilim kavramı ve sosyal bilimleri oluşturan tarih, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, hukuk, ekonomi bilimlerinin ne olduğunu ve bunların toplum hayatına etkileri farklı etkinlikler uygulanarak ve bunlardan çıkarım yapmaları sağlanarak kazandırılmaya çalışıldı. Gündelik hayat ile iç içe olan toplumu yakından ilgilendiren bu bilimlerle ilgili farkındalık oluşturulmaya çalışıldı. Aynı zamanda öğrencilere yaratıcı düşünme, çıkarımda bulunma, problem çözme, yorumlama becerisi, işbirlikli çalışma, empati kurma ve görsel okuma becerisi etkinlikler aracılığıyla kazandırıldığı düşünüldü. Öğrencilerden yapılan etkinlikler sonucunda sosyal bilimleri öğrenmeleri ve bu bilimlerin birbirinden ayırt etmeleri, bu bilimlerin toplum hayatına etkilerini anlamaları beklenmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde materyal kullanımının önemli ve etkili olduğu bilinmektedir. Sosyal Bilgiler dersi bu doğrultuda pek çok materyalin kullanılabileceği bir ders niteliğindedir. Yapılan etkinliklerde farklı ders materyallerine yer verilmiştir. “Sosyal Bilimler Şeması” adlı etkinlikte

öğrencilerin bu şemayı kısa sürede doldurdıkları görülmüştür. “Hammurabi Kanunları” adlı etkinlikte öğrencilerin derse aktif katılımları sağlanmıştır. Bu etkinliğin 6. sınıf sosyal bilgiler dersi “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde de geliştirilerek ve soruları düzenlenerek kullanılabileceği düşünülmüştür. “Tarih Karikatürleri” adlı etkinlik sayesinde dersin daha eğlenceli ve ilgi çekici olduğu görülmüştür. “Sulara Gömülen Firavun” adlı çalışmada ders görsel materyallerle zenginleştirilmiş ve daha etkili hale gelmiştir. “Antropoloji Bilimi” etkinliği ile farklı kültürlerle merak oluşması sağlanmış böylece derse olan ilgi artmıştır. “Arkeoloji Bilimi” etkinliğinde öğrenciler grup çalışması yapmışlar ve bu etkinliğe hepsinin aktif olarak katıldığı görülmüştür. Öğrenciler aktif olarak edindikleri bu deneyimden memnun kaldıklarını dile getirmişlerdir. Çalışmada öğrencilerin aktif katılımı sağlanarak kalıcı öğrenme yolunda bir çalışma yapıldığı düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin eğlenerek ve zevkle konuyu öğrendikleri bulgularına ulaşılmıştır.

Çalışmanın sonunda “Tanım Kartları” adlı etkinlik ile öğrencilerin derse öğrenme düzeyleri ölçülmüştür. Değerlendirme etkinliğinde öğrencilerin çoğunun hedef kazanıma ulaştıkları gözlenmiştir. Öğrencilerin etkinlikler sonucunda ortaya çıkan ürünlerden sosyal bilimlerin toplum hayatına olan etkisini anladıkları ve bu konuyla ilgili örnekler verebilecek düzeye geldikleri görülmüştür.

Sosyal bilgiler dersi açısından öğrencilerin sosyal bilim, tarih, coğrafya, arkeoloji, hukuk, ekonomi, antropoloji kavramlarını, bu bilimlerin içeriklerini bilmesi bunları birbirinden ayırt etmesi gerekmektedir. Ancak bu kazanım Sosyal Bilgiler programında son üniteye yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersinin tüm üniteleriyle iç içe olan kazanımın ilk ünitelerde ele alınmasının daha yararlı olacağı düşünülmüştür. Etkinliğin uygulanma sürecinde fotoğraf, karikatür, kısa film gibi farklı materyallere yer verilmiştir. Fotoğraf, karikatür, kısa film gibi materyallerin derste kullanılmasının öğrencilerin ilgisini çektiği ve derse aktif olarak katılmaları konusunda daha hevesli oldukları gözlemlenmiştir. Bu anlamda öğretmenlerin derste bu gibi materyalleri kullanarak dersi daha etkili hale getirebilecekleri düşünülmektedir. Bu

materyallerin sadece sosyal bilgiler dersinde değil diğer derslerde de kullanılabileceği düşünülmektedir. Öğrencilerin öğrenme stilleri ve zaman unsurları dikkate alınarak etkinlik kâğıtları tüm öğrencilere dağıtılacağı gibi grup çalışması da yaptırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. (2009). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye’deki yeri. Refik Turan, A. Murat Sünbül, Hakan Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar –I*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akpınar, M. ve Kaymakçı, S. (2012). Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminin genel amaçlarına karşılaştırmalı bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20 (2) , 605-626.
- Duman, B. (2007). Süreç temelli öğrenme-öğretim modeli. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke)*, 19, 37-61.
- Gömleksiz, M.N. ve Bulut, İ. (2006). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*. 47, s. 393-421.
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kan, Ç. (2006). Etkili sosyal bilgiler öğretimi arayışı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 14 (2) , 537-544.
- MEB (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6–7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu, Ankara: MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB (2011). İlköğretim 7. Sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı. İstanbul: MEB Yayınları.
- Parmaksız, Ş. ve Şahin, T. (2004). *Aktif öğrenme yaklaşımlarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilirliği*. XIII. Ulusal

Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6–9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.

- Sezer, A. (2006). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim teknolojileri ve materyalleri. Abdurrahman Tanrıoğen (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Lisans Yayınları.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Köksal, H. (Ed.). (2012). *Yenilikçi tarih öğretimi etkinlik örnekleri*. Ankara: Harf Yayıncılık.

İnternet Siteleri

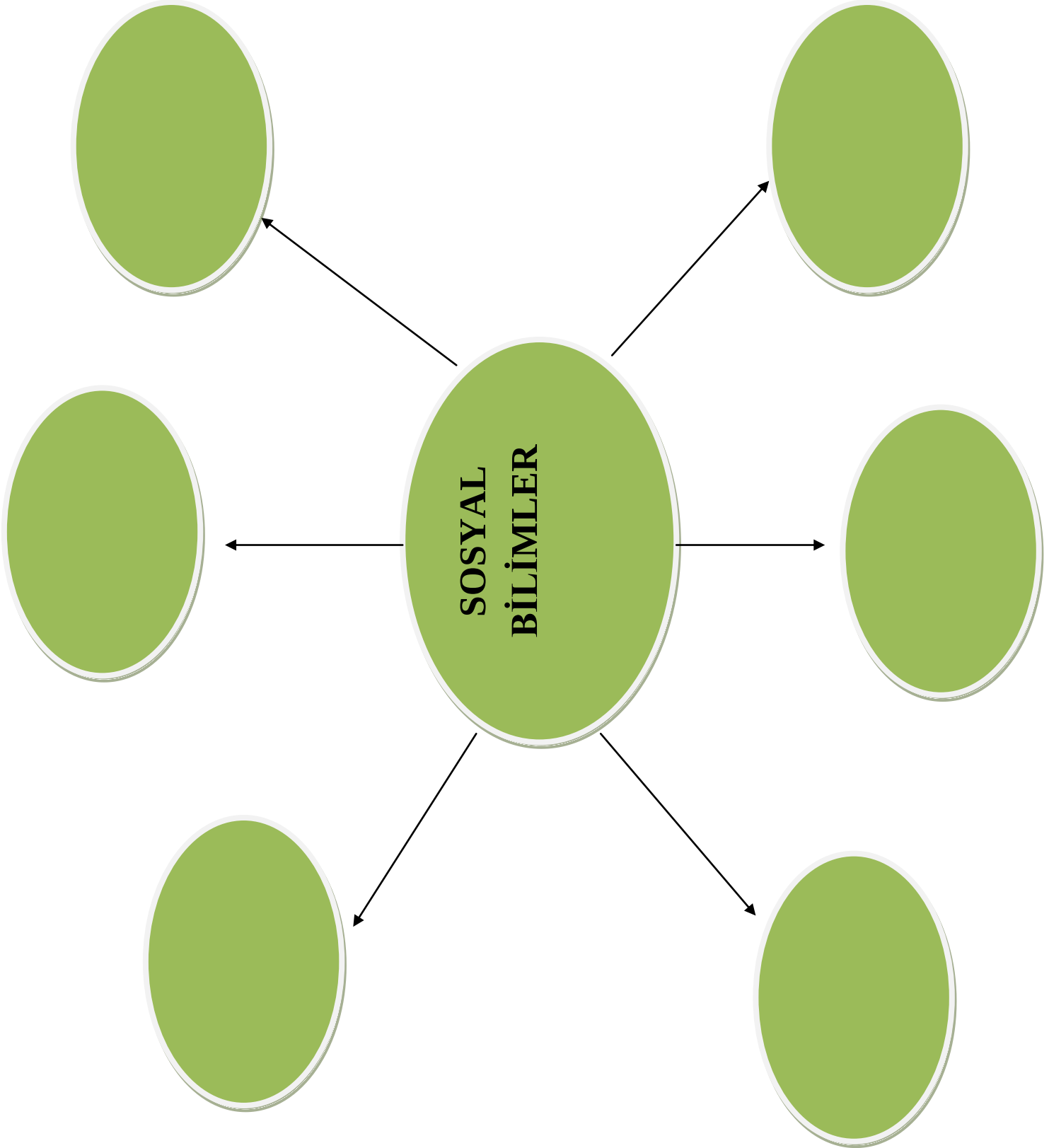
“Mısır uygarlığı ve Nil Nehri” adlı kısa film <http://www.youtube.com/watch?v=C-LPJzo4UD0> adresinden alınmıştır.

Antropoloji etkinliği ile ilgili fotoğraflar http://1.bp.blogspot.com/-Bwpj4Jf_FYE/T15Wkknj_6I/AAAAAAAAAAM/1fB5WsWuHvI/s1600/anthropolog y.jpg ve <http://3.bp.blogspot.com/-7Mew-MtUcqq/T3K1mupnYCI/AAAAAAAAAAsE/vFNyBVDG85s/s1600/antropoloji.gif> adreslerinden alınmıştır.

İcatlarla ilgili karikatürler <http://www.jetkarikatur.com/karikatur.php?karikatur=icat> , <http://lokuf.com/wp-content/uploads/2012/01/Tekerle%C4%9Fi n-%C4%B0cad%C4%B1.png> , <http://www.guzelsozler.com/2009/08/yazi-icat-edildi/> adreslerinden alınmıştır.

EK 1.

Aşağıdaki şemada sizden sosyal bilimleri oluşturan bilimleri yazmanız istenmektedir. Her birine bir bilim yazınız.

EK 2

Fotoğraf: Hammurabi Kanunları Orijinal Metni

- Bir kişi hırsızlık yapsa eli kesilir.
- Bir kimse başkasının kemiğini kırarsa onun kemiği de kırılır.
- Bir hırsız duvar delerek bir eve girmişse, o deliğin önünde ölümle cezalandırılır ve gömülür.
- Bir evde yangın çıkar ve oraya yangını söndürmeye gelen bir kimse evin sahibinin malında göz gezdirip evin sahibinin malını alırsa, kendisi de aynı ateşe atılır.
- Bir adamın gözünü çıkaranın gözü çıkarılır.
- Bir kimse tapınağın ya da mahkemenin eşyasını çalarsa ölümle cezalandırılır ve ondan çalınmış malları alan kişi de ölümle cezalandırılır.
- Bir kimse büyüklerinin huzurunda bir suç iddia eder ve yaptığı suçlamayı kanıtlayamazsa, iddia ettiği büyük bir suç ise ölümle cezalandırılır.
- Babasını döven evladın iki eli kesilir.
- Bir adam başka bir kişinin özgürlüğünü kısıtlayacak hareket ederse aynı ceza ona verilir.
- Bir kimse bir diğerrinin reşit olmayan çocuğunu çalarsa ölümle cezalandırılır.
- Eğer bir usta bir adam için ev yapar, işi sağlam olmaz ve yaptığı ev yıkılır ve ev sahibi ölürse o usta öldürülür.
- Eğer mala zarar gelmişse usta zararı kendi malıyla yenileyecektir.

Yukarıda Babil kralı Hammurabi tarafından çıkarılan “Hammurabi Kanunları” olarak bilinen kanunların bazıları verilmiştir. Bu kanunlar hangi sosyal bilimlerle ilgili olabilir ve bu kanunlar neye göre şekillenmiş olabilir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

EK 3

Aşağıda bir icatla ilgili karikatürlere yer verilmiştir. Karikatürleri dikkatlice inceleyiniz.

Yukarıdaki karikatürlerden anladıklarınızı kısaca yazınız.

.....

.....

.....

Bu icadın toplum hayatına etkileri nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

EK 3

Aşağıda bir icatla ilgili karikatürlere yer verilmiştir. Karikatürleri dikkatlice inceleyiniz.

Yukarıdaki karikatürlerden anladıklarınızı kısaca yazınız.

.....

.....

.....

Bu icatların toplum hayatına etkileri nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

EK 4

İzletilen kısa film <http://www.youtube.com/watch?v=C-LPJzo4UD0> adresinden alınmıştır.

İzlediğiniz kısa filmde yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

İzlediğiniz kısa filmi Sosyal Bilimleri oluşturan bilimlerden hangileriyle ilişkilendirebilirsiniz? Yazınız.

.....
.....

Sizce bu filme başka hangi isimler verilebilir? Yazınız.

.....

Tarihte Nil Nehri çevresinde büyük uygarlıkların kurulduğu bilinmektedir. Bunun nedeni sizce ne olabilir? Yazınız.

.....
.....
.....

Nil Nehri'nin çevresinde yerleşim kurmuş olan toplumlara ne gibi etkileri olabilir? Yazınız.

.....
.....
.....

EK 5

Yukarıdaki fotoğrafları inceleyerek dikkatinizi çeken unsurları yazınız.

.....

.....

.....

.....

Yukarıdaki fotoğraflar Sosyal bilimleri oluşturan hangi bilim dalıyla ilgili olabilir? Yazınız.

.....

.....

EK 6

Sınıf ortamında oluşturulan kazı ortamında gerçek bir kazı alanındaymış gibi birer arkeolog gibi çalıştınız. Edindiğiniz deneyimden yola çıkarak arkeolojinin toplum hayatına etkileri neler olabilir? Tartışınız.

EK 7

Aşağıda sosyal bilimlerle ilgili tanım bulunmaktadır. Tanımı okuyup hangi sosyal bilim ile ilgili olduğunu yazınız.

Eski kültür ve uygarlıkları, onlardan kalan maddi kalıntıları açısından inceleyen yer, zamanını belirlemekle uğraşan bilim dalıdır.

.....

.....

Yeryüzü şekillerinin oluşumunu, doğal ortam ile insanın karşılıklı etkileşimini, bu etkileşim sonucunda oluşan faaliyetleri karşılaştırma, nedensellik ilkeleri çerçevesinde inceleyen bir bilim dalıdır.

.....

.....

Sınırlı kaynaklarla sınırsız olan ihtiyaçlarını karşılama sorunu ile karşı karşıya kalan bireyin ya da toplumun refahını en yüksek düzeye ulaştırmanın yollarını arayan bir bilim dalıdır.

.....

.....

İskelet kalıntıları, fosiller, kalıntılar, aletler, heykeller ve eski insan kültüründen kalan diğer şeylerin ortaya çıkarılıp incelenmesiyle tarihi geleneklerin ve yaşam alışkanlıklarının ve kültürlerinin belirlenmesi için daha önceki uygarlıkların üzerinde çalışan bilimdir.

.....

.....

İnsanla doğal ortam arasındaki karşılıklı etkileşimleri, bu etkileşimler sonucunda gelişen faaliyetlerle durumları dağılışı, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik ilkelerine bağlı kalarak ve çeşitli araştırma yöntemleri uygulayarak araştırıp inceleyen, elde ettiği sonuçları bir sentez halinde ortaya koyan bilim dalıdır.

.....

EK 7

Aşağıda sosyal bilimlerle ilgili tanım bulunmaktadır. Tanımı okuyup hangi sosyal bilim ile ilgili olduğunu yazınız.

Geçmişteki olayları, yer, zaman kişiler göstererek kaynaklara dayalı olarak sebep sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır.

.....
.....

Çalışma alanı insan ve kültür olup geçmişten günümüze akan süreçte insanoğlunun biyolojik ve kültürel çeşitliliğini inceleyen bilim dalıdır.

.....
.....

Mallar ve hizmetler ile bunların dağıtım ve tüketimini dünyadaki sınırlı kaynakların paylaşımını konu alan bilim dalıdır.

.....
.....

Birey toplum ve devletin hareketlerini birbirleriyle olan ilişkilerini yetkili organlar tarafından usulüne uygun olarak çıkarılan, kamu gücüyle desteklenen, karşısındakilere genel olarak nasıl davranması ya da davranmaması gerektiğini gösteren, bunun için yürürlükte olan kurallarla düzenlenen bir bilimdir.

.....
.....

Toplumun genel menfaatini veya kişilerin ve toplumun ortak iyiliğini sağlamak amacıyla konulan kamu gücüyle desteklenen hak ve kanunların bütünüdür.

.....
.....

Aşağıdaki “Bence Sosyal Bilimler” bölümüne kendiniz bir sosyal bilimler tanımı yazınız.

Bence Sosyal Bilimler ;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bugün işlenen ders ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Kısaca yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....